

Verlag

Werkateller Natuurontwikkeling Bonnenpolder

Hoekstee, Hoek van Holland, 4 april 2019

1. Terugkoppeling Werkateller (algemeen)

- Ca. 25 aanwezigen
- Zowel positieve als kritische houding van aanwezigen. Er is met respect gediscussieerd.
- Begonnen met presentaties (totaal inclusief tussentijdse inbreng 1,5 uur)
- Ruimte voor kritische vragen vanuit de aanwezigen

2. Inhoudelijke terugkoppeling van het werkateller

- **Presentatie Frank van Vliet (projectleider APPM) namens initiatiefnemers:**
  - o Het werkateller is georganiseerd in samenwerking met de gemeente Rotterdam en past in het planologische proces van het Bestemmingsplan Oranjebonnen. Het doel van de avond is om samen met omwonenden in gesprek te gaan over de verfijning van het plan voor Natuurontwikkeling in de Bonnen n.a.v. de opdracht van het college van B&W van Rotterdam.
  - o Het college van B&W heeft met het positieve principe-besluit de opdracht meegegeven om:
    - De voorkeurslocatie van de initiatiefnemers nogmaals tegen het licht te houden, waarbij het vertrekpunt is dat het natuurbegraven zo min mogelijk 'zichtbaar' is, en zo min mogelijk overlast geeft voor omwonenden.
    - Antwoord te geven op de (technische) vragen die leven over het plan met betrekking tot
      - (grond) water
      - (grond) waterkwaliteit
      - Verkeer en parkeren
      - Flora en Fauna en bodemkwaliteit
      - Zettingen en bodemdalingen
      - Niet gesprongen explosieven en externe veiligheid
  - o Een aantal van de aanwezigen vragen op welke wijze de initiatiefnemers de vragen van het college interpreteren. Zij zijn van mening dat wij met de voorgestelde werkwijze de vraag van de wethouder niet goed beantwoorden. Zij zijn van mening dat er gezocht moet worden naar een volledig nieuwe locatie voor het natuurbegraven. De heer Van Vliet geeft aan dat dit atelier juist ruimte biedt voor het opperen van alle nieuwe ideeën ten aanzien van de locatie van Natuurbegraven.
  - o Aanwezigen vragen welke ingenieursbureaus aan het werk zijn met de technische onderzoeken.
- **Presentatie West 8**
  - o West 8 geeft een presentatie over het tot stand komen van het voorkeursontwerp in 2018. Er is een terugblik over het doorlopen gebiedsproces met drie gebiedsateliers en drie inloopavonden en de afwegingen die gemaakt zijn. Bij het opstellen van de voorkeursvariant is rekening gehouden met:
    - Cultuurhistorie
    - Landschappelijke inpassing
    - Openheid van de polder
    - Kansen voor verbetering waterkwaliteit

- Wensen van omwonenden (gebiedsateliers)
  - Wensen van gemeente Rotterdam
- Voorstel voor verfijning van het voorkeursontwerp.

West 8 doet een aantal voorstellen over op welke wijze de zichtbaarheid van het natuurbegraven verminderd zou kunnen worden.

  - Uitbreiding van het duinbos in oostelijke richting. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het grondeigendom. Niet alle gronden in deze zone zijn in eigendom van de initiatiefnemers.
  - Afzien van begraven in het herstelde deel van de dijk langs de Rel
  - Begraven aan de binnenzijde van de dijk (via een flauw aflopende dijk, een langere ophoging achter de dijk) in plaats van op de dijk
  - Aanpassen padenstructuur waardoor natuurbegraven verder uit het zicht is
  - Aanbrengen van beplanting/struweel in de polder
  - Aanbrengen van piëteitzones in het duinbos, waar niet wordt natuurbegraven (10-15 m), bijvoorbeeld langs het fietspad
  - Faseren van het natuurbegraven in de tijd, waarbij gestart wordt in delen die al voor een groot deel aan het zicht zijn onttrokken.
- Door aanwezigheid wordt gevraagd hoeveel er opgehoogd moet worden.
  - Dit wordt momenteel uitgezocht door het ingenieursbureau. En moet ook beantwoord worden in het kader van de watertoets. De randvoorwaarde hierbij is dat er voldaan wordt aan de eisen van de wet op de lijkbezorging. Hierin wordt gesteld dat de graven gedurende de looptijd 30 cm boven het grondwater moeten liggen. Het ingenieursbureau moet aantonen dat dit gedurende 50 jaar gewaarborgd blijft.
- Door aanwezigheid wordt gevraagd of de rel wordt verbreed en wat er met de vrijkomende grond gebeurt.
  - In het ontwerp wordt de Rel inderdaad verbreed. Onderzocht moet worden of de vrijkomende grond bruikbaar is voor het ophogen/herstellen van de dijk. Het vermoeden is dat dit deel van de dijk langzaam verdwenen is in de Rel, dus dat de grond bruikbaar is. Het is het streven om deze grond in het gebied te gebruiken.

3. Uitwerking aan 4 tafels

- De aanwezigheid wordt gevraagd om verdeeld over 4 tafels te werken aan de opgave. Hierbij worden 4 vragen gesteld:
  1. Op welke plekken in het gebied heeft u zorgen om de zichtbaarheid, beleefbaarheid of overlast?
  2. Wat vindt u van de suggesties van West8 zoals gepresenteerd?
  3. Zijn er andere suggesties? Hoe zou het ook kunnen?
  4. Heeft u wensen of ideeën voor de Hoeve van Rijckevorsel
- **Tafel 1**
  - Ontwerpaspecten
    - Laat de Polder de polder, wel aan achterzijde in de dijk begraven
    - Goed idee om bos door te trekken
    - Idee om te begraven in de nieuwe strook bos goed, anderen waren juist tegen.
    - Is natuurbegraven op het slibdepot mogelijk? Of in de Bonnenpolder naast composteerbedrijf.

- Vragen en zorgen
  - Als je verder van de dijk in de polder loopt, kun je dan wel over de dijk heen kijken? → berekeningen en meer inzicht nodig.
  - Zorgen om het watersysteem en de kwaliteit van het water, met name ook voor de tuinbouwbedrijven aan de zuidkant. Graag geen aanplant hier (want bladval is probleem voor hun tuinbouwbedrijf volgens deelnemer)
  - Aandachtspunt en zorgen om parkeren.
  - Kan ontsluiting niet anders dan vanuit het westen? Oostzijde via Bonnenlaan? Of anders vanaf de zuidkant van de polder? Of misschien vanaf het oosten van de Bonnenweg?
  - Geen grote grazers in de polder, zaaïen en oogsten zou wel kunnen als het passend is.
  - Zorg om stankoverlast door het natuurbegraven.
- Suggestie voor hoeve Van Rijckevorsel
  - Geen aula voor natuurbegraven in de Hoeve Van Rijckevorsel

- Tafel 2

- Ontwerpaspecten
  - Men is positief over de huidige plannen. Goed om meer inzicht te krijgen in de zichtlijnen en profielen.
  - Begraven 'achter de dijk' goed idee, maar het ophogen van de grond in de polder vindt men spannend: de polderstructuur moet zo min mogelijk worden aangetast.
  - Mooi om straks door het bos te fietsen, dat fietspad kan blijven liggen hoe het ligt, want je ziet door de inrichting toch niets van het begraven.
  - De strook bos doortrekken naar het oosten langs het Bonnenpad: daar ziet deze groep de meerwaarde niet van in en ze verwachten dat dit vooral weerstand oproept bij de bewoners van het Bonnenpad.
  - Idee: water maken in zuid westelijke puntje van de korte bonnen? Hoek tussen Haakweg en Bonnenweg?
- Vragen en zorgen
  - Ontsluiting en parkeren zijn punten van zorg. Een parkeerplaats bij het ceremoniecentrum staat gegarandeerd direct vol met mensen uit de buurt die niet komen voor een begrafenis, maar om te recreëren. De parkeer- en autodruk is iets om goed uit te zoeken, zodat de rust niet teveel verstoord wordt.
- Suggesties voor Hoeve van Rijckevorsel
  - Invulling Hoeve: horeca, milieuvriendelijke boer (wel lokaal iemand met hart voor de polder, want financieel zal het niet makkelijk zijn hier een café open te houden), zorgboerderij.
  - Tip: cijfers van begraven in het open polderdeel duidelijker delen om zorgen weg te nemen (Een ruwe inschatting is dat dit ca 250 keer in 5 jaar plaatsvindt = 50 keer per jaar = 1x per week → deze aantallen vallen iedereen mee)

- Tafel 3

- Ontwerpaspecten
  - Aan achterkant van de dijk begraven is een goed idee.

- Checken: historische locatie van het Kerkepad, langs dijk of verder richting het westen?
- Recreatief gezien is er behoefte aan een verbinding noord-zuid.
- We praten steeds over het weghalen van dat strookje kassen, maar hoe dan? Ga hier plannen voor maken om dit te regelen!
- Fietspad over het Bonnenpad: het is nu juist mooi dat je hier die twee landschappen kunt zien, zowel het bos als de polder. Kan dat straks ook nog? Misschien toch een nieuw fietspad aan de zuidzijde van nieuwe bos, zodat mensen kunnen kiezen welk uitzicht ze willen hebben en in relatie tot het natuurbegraven (en zichtbaarheid). Zicht op de polder en die weidsheid kunnen ervaren is juist de essentie van de polder en waarom we die willen behouden.
- Uitbreiding duinbos is mooi en goede plek voor natuurbegraven. Fijn dat idee voor de fasering.
- Vragen en zorgen
  - ontsluiting op deze manier → wat zien wij hier als omwonenden van?
  - Waarom is variant B van de vorige keer ook alweer niet gekozen? → Wegens belang van de directe omwonenden aan die kant en het open karakter van de polder. Ok.
  - Wat betreft natuurwaarden: kun je spelen met de grondwaterstanden?
  - Let op de leiding en zoek uit wat het echt betekent! Neem Hoogheemraadschap mee.
  - Ander idee: waarom niet begraven op het slibdepot? (Dit is geopperd door dezelfde persoon als groep 1)
- Suggesties voor Hoeve van Rijckevorsel
  - Geen suggesties

- Tafel 4

- Ontwerpaspecten
  - Omwonenden in de groep zijn positief over de plannen en suggesties die gedaan zijn
  - Waarom moet het natuurbegraven uit het zicht blijven? Het gaat toch ook juist om het bieden van een waardig afscheid? Het 'verstoppert' van de begraafplaats past hier niet bij.
  - Zowel fietspad door het bos als langs de rand van de polder, langs de rand van polder en bos is een kwaliteit
  - Fietsverbinding noord zuid door de polder moet er komen
  - Fietsverbinding door het natuurgebied van west naar oost, maar dan zonder door het bos te komen moet er ook komen. (dit is een wens van de gemeente om zo de confrontatie met natuurbegraven te verminderen)
  - Recreatieve gebruikers zijn er in meerdere groepen. Probeer voor alle doelgroepen recreatieve mogelijkheden te maken. Zorg is wel dat het erg druk kan worden, het is op zonnige dagen nu al erg druk in het bos
  - Fasering van het begraven. Bijvoorbeeld eerst een recreatieve functie in een gebied dat na een aantal jaar natuurbegraafplaats wordt.

- Uitbreiding van het Staelduinsebos schuin de Lange bonnen in. Hierdoor is het natuurbegraven minder zichtbaar door begroeiing en hoeft de polder niet te worden opgehoogd
- Vragen en zorgen
  - Parkeren is nu al een aandachtspunt, er moeten slimme combinaties gemaakt worden zodat er voor alle parkeerbehoeften plek is.
  - Is het begraven aan de binnenkant van de dijk vanuit het oosten nog te zien? Het gaat om grote afstanden. Is het daarom wenselijk om bomen/struweel te planten?
  - Is het mogelijk om lokale boeren op de gronden te laten telen? De gewassen kunnen dan verkocht worden in de hoeve
  - Extra opmerkingen van tuinder Dwarshaak: let erop wat het natuurbegraven doet met de kwaliteit van het water! Het water van het natuurbegraven moet in het bosgebied blijven bijvoorbeeld, zodat de tuinbouw en andere landbouw hier geen last van heeft in haar bedrijfsvoering. Daarnaast heeft zij ook aangegeven dat er nagedacht moet worden over de nu ingetekende strook met bomen langs de dwarshaak. Is er voldoende aandacht voor de bladeren die in de herfst van de bomen vallen?
- Suggesties voor Hoeve van Rijckevorsel
  - De invulling van de Hoeve: horeca, gerund door lokale boer die Westlandse producten verkoopt. Met een terrasje bij de Hoeve.
  - Idee: een vlag hijsen als er een rouwstoet/dienst aan de gang is.

4. Afsluiting

De heer Van Vliet dankt alle aanwezigen voor de constructieve inbreng. Op basis van de opgehaalde input zal het ontwerp worden verfijnd. De terugkoppeling hiervan zal plaatsvinden tijdens het tweede werkatelier.